

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2009 m. rugsėjo 8 d.*

Byloje C-42/07

dėl *Tribunal de Pequena Instância Criminal do Porto* (Portugalija) 2007 m. sausio 26 d. Sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2007 m. vasario 2 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Liga Portuguesa de Futebol Profissional,

Bwin International Ltd, buvusi *Baw International Ltd,*

prieš

Departamento de Jogos da Santa Casa da Misericórdia de Lisboa,

* Proceso kalba: portugalų.

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kuri sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijų pirmininkai P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas ir K. Lenaerts, teisėjai A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann (pranešėjas), J. Klučka, A. Arabadjiev, C. Toader ir J.-J. Kasel,

generalinis advokatas Y. Bot,
posėdžio sekretoriai K. Sztranc-Sławiczek ir B. Fülöp, administratoriai,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2008 m. balandžio 29 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Liga Portuguesa de Futebol Profissional* ir *Bwin International Ltd*, atstovaujamo *advogado* E. Serra Jorge bei *Rechtsanwälte C.-D. Ehlermann* ir A. Gutermuth,
- *Departamento de Jogos da Santa Casa da Misericórdia de Lisboa*, atstovaujamo *procurador-adjunto* V. Rodrigues Feliciano,
- Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Inez Fernandes, L. Duarte ir A. Matos Barros,

- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos A. Hubert ir L. Van den Broeck, padedamų *advocaat* P. Vlaemminck,

- Danijos vyriausybės, atstovaujamos J. Liisberg,

- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos M. Lumma,

- Graikijos vyriausybės, atstovaujamos N. Dafniou, O. Patsopoulou ir M. Tassopoulou,

- Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos F. Díez Moreno,

- Italijos vyriausybės, atstovaujamos I. M. Braguglia, padedamo *avvocato dello Stato* D. Del Gaizo,

- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos C. Wissels ir M. de Grave,

- Austrijos vyriausybės, atstovaujamos C. Pesendorfer,

- Slovėnijos vyriausybės, atstovaujamos T. Mihelič,

- Suomijos vyriausybės, atstovaujamos J. Heliskoski,

- Norvegijos vyriausybės, atstovaujamos P. Wennerås ir J. A. Dalbakk,

- Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos E. Traversa ir M. Afonso,

susipažinęs su 2008 m. spalio 14 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

¹ Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl EB 43, EB 49 ir EB 56 straipsnių išaiškavimo.

- 2 Šis prašymas buvo pateiktas byloje tarp *Liga Portuguesa de Futebol Profissional* (toliau – *Liga*) bei *Bwin International Ltd* (toliau – *Bwin*), buvusios *Baw International Ltd*, ir *Departamento de Jogos da Santa Casa da Misericórdia de Lisboa* (toliau – *Santa Casa*) dėl pastarojo vadovybės joms skirtų baudų už Portugalijos teisės aktų, taikytinų azartiniam lošimams internetu, pažeidimą.

Teisinis pagrindas

Azartinius lošimus Portugalijoje reglamentuojantys teisės aktai

- 3 Apskritai Portugalijoje azartiniai lošimai yra draudžiami, tačiau valstybė pasilieka galimybę, taikydama, jos nuomone, tinkamiausią tvarką, leisti valstybės institucijai arba tiesiogiai jai pavaldžiai įstaigai tiesiogiai organizuoti vieną ar kelis lošimus arba suteikti teisę organizuoti šiuos lošimus privatiems pelno siekiantiems ar nesiekiantiems subjektams, skelbiant konkursus pagal administracinės procedūros kodeksą.
- 4 Azartiniai lošimai, kaip antai loterijos, bingo, sporto lažybos, žinomi Portugalijoje kaip socialiniai lošimai (*jogos sociais*), o juos organizuoti nuolat pavedama *Santa Casa*.
- 5 Kiekvienas *Santa Casa* organizuojamas azartinis lošimas atskirai įteisinamas dekretu įstatymu, o visi jo siūlomų lošimų organizavimo ir vykdymo klausimai, kaip antai statymų dydis, laimėjimų skyrimo tvarka, lošimų periodiškumas, konkreti kiekvieno laimėjimo santykinė dalis, statymų surinkimo būdai, įgaliotųjų platintojų pasirinkimas, taip pat laimėjimų išmokėjimo būdai ir terminai, reglamentuojami vyriausybės teisės aktų.

- 6 Pirmasis nagrinėjamas lošimas buvo 1783 m. lapkričio 18 d. Karaliaus įsakymu įsteigta nacionalinė loterija (*Lotaria Nacional*), kurią pavesta organizuoti *Santa Casa*, o koncesijos sutartis buvo nuolat atnaujinama. Šiuo metu ši loterija – tai skaičių traukimas kiekvieną mėnesį.

- 7 Keliais vėlesniais teisės aktais *Santa Casa* įgijo teisę organizuoti kitus azartinius lošimus, pagrįstus skaičių traukimu arba sporto varžybomis. Taip atsirado sporto lažybos dėl futbolo susitikimų *Totobola* ir *Totogolo*, kuriuose lošėjai galėjo lažintis atitinkamai dėl rezultatų (pergalė, lygiosios ar pralaimėjimas) ir dėl komandų įmuštų įvarčių skaičiaus. Be to, yra du bingo lošimai, būtent *Totoloto*, kuriame reikia pasirinkti 6 skaičius iš 49, ir *EuroMillions* – europietiškojo bingo rūšis. *Totobola* arba *Totoloto* lošimų dalyviai taip pat turi galimybę dalyvauti vadinamajame *Joker* lošime, kurio esmė – skaičių traukimas. Galiausiai taip pat yra *Lotaria Instantânea* – momentinis lošimas, kai nutrinamas bilietų apsauginis sluoksniš, paprastai vadinamas *raspadinha*.

Socialinių lošimų internetu siūlymas

- 8 Per 2003 m. loterijas, bingo lošimus ir sporto lažybas reglamentuojantys teisės aktai buvo pritaikyti prie techninių naujovių, leidžiančių siūlyti lošimus elektroninėmis priemonėmis, būtent internetu. Šios teisės nuostatos įtvirtintos 2003 m. lapkričio 8 d. Dekretu įstatymu Nr. 282/2003 (2003 m. lapkričio 8 d. *Diário da República* I, A serija, Nr. 259). Šiomis priemonėmis iš esmės numatyta, pirma, leisti *Santa Casa* platinti produktus elektroninėmis priemonėmis ir, antra, išplėsti jo turimą išimtinę teisę organizuoti lošimus elektroninėmis priemonėmis, būtent internetu, siūlomų lošimų atžvilgiu, atitinkamai uždraudžiant naudoti šias priemones visiems kitiems ūkio subjektams.

- 9 Dekreto įstatymo Nr. 282/2003 2 straipsnyje numatyta, kad *Santa Casa* per savo *Departamento de Jogos* (lošimų departamentas) išimties tvarka organizuoja nagrinė-

jamus lošimus elektroninėmis priemonėmis bei visus kitus lošimus, kuriuos jam buvo pavesta organizuoti, ir patikslinama, kad ši tvarka galioja visoje nacionalinėje teritorijoje, be kita ko, įskaitant internetą.

10 Pagal Dekreto įstatymo Nr. 282/2003 11 straipsnio 1 dalį administraciniais pažeidimais laikomi šie veiksmai:

„a) lošimų (kuriuos organizuoti pavesta *Santa Casa*) rėmimas, organizavimas ir vykdymas elektroniniu būdu, pažeidžiant (minėto dekreto įstatymo) 2 straipsnyje numatytą išimties tvarką, taip pat virtualių bilietų ir pranešimų apie atitinkamus skaičių traukimus spausdinimas, platinimas arba pardavimas tiek nacionalinėje teritorijoje, tiek užsienyje;

b) *Lotaria Nacional* arba *Lotaria Instantânea* analogiškų loterijų arba kitų skaičių traukimų rėmimas, organizavimas ir vykdymas elektroniniu būdu, pažeidžiant 2 straipsnyje numatytą išimties tvarką, taip pat virtualių bilietų ir pranešimų apie atitinkamus skaičių traukimus spausdinimas, platinimas arba pardavimas tiek nacionalinėje teritorijoje, tiek užsienyje;

<...>“

11 Dekreto įstatymo Nr. 282/2003 12 straipsnio 1 dalyje nustatytos didžiausios ir mažiausios baudos už to paties Dekreto įstatymo 11 straipsnio 1 dalies a ir b punktuose numatytus administracinius pažeidimus. Nurodyta, kad bauda juridiniams asmenims turi būti ne mažesnė kaip 2 000 EUR, bet ne didesnė kaip trigubo bendros galimos surinkti organizavus aptariamą lošimą sumos dydžio, su sąlyga, kad ši trigubo dydžio suma būtų didesnė kaip 2 000 EUR, bet ne didesnė kaip 44 890 EUR.

Santa Casa struktūra ir veikla

- 12 Vykstant pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms *Santa Casa* veikla buvo reglamentuota 1991 m. rugpjūčio 26 d. Dekretu įstatymu Nr. 322/91 dėl *Santa Casa da Misericórdia de Lisboa* statuto patvirtinimo (1991 m. rugpjūčio 26 d. *Diário da República* I, A serija, Nr. 195), iš dalies pakeistu 1999 m. lapkričio 6 d. Dekretu įstatymu Nr. 469/99 (1999 m. lapkričio 6 d. *Diário da República* I, A serija, Nr. 259, toliau – Dekretas įstatymas Nr. 322/91).
- 13 Dekreto įstatymo Nr. 322/91 aiškinamajame rašte pabrėžiama *Santa Casa* svarba įvairiais aspektais – istoriniu, socialiniu, turtiniu ir ekonominiu – ir iš to daroma išvada, kad vyriausybė turi „nuolat“ skirti „ypatingą dėmesį, kad užkirstų kelią aplaidumui ir pažeidimams <...>, suteikdama jam didelę autonomiją socialinių lošimų valdymo ir organizavimo klausimais“.
- 14 Pagal *Santa Casa* statuto 1 straipsnio 1 dalį jis yra „viešuosius poreikius tenkinantis administracinis juridinis asmuo“. *Santa Casa* administraciją pagal statuto 12 straipsnio 1 dalį sudaro direktorius ir administracijos taryba. Pagal to paties statuto 13 straipsnį direktorių potvarkiu skiria ministras pirmininkas, o kiti *Santa Casa* administracijos tarybos nariai skiriami jį kuruojančių vyriausybės narių potvarkiu.
- 15 Pagal *Santa Casa* statuto 20 straipsnio 1 dalį jam patikėtos specifinės užduotys srityse, susijusiose su šeimos, motinystės ir vaikų apsauga, pagalba nepilnamečiams, kurie yra neapsaugoti arba kuriems gresia pavojus, pagalba senyvo amžiaus asmenims, sunkia socialine padėtimi, taip pat pirminės ir specializuotos medicinos pagalbos teikimu.
- 16 Iš azartinių lošimų veiklos gaunamos pajamos paskirstomos tarp *Santa Casa* ir kitų įstaigų, tenkinančių visuomenės poreikius arba priklausančių socialinių reikalų sritims. Kitoms nagrinėjamosioms viešuosius poreikius tenkinančioms įstaigoms priklauso

gaisrininkų savanorių asociacijos, specialios socialinio solidarumo institucijos, neįgaliųjų prevencijos ir perkvalifikavimo įstaigos bei kultūros vystymo fondai.

- 17 Už azartinių lošimų organizavimą atsakingas *Santa Casa* lošimų departamentas. Šis departamentas turi savo administracijos ir kontrolės organus, o jo veiklą reglamentuoja Dekretu įstatymu Nr. 322/91 patvirtintas reglamentas, kaip ir *Santa Casa* statutas.
- 18 Pagal lošimų departamento reglamento 5 straipsnį jo administraciją sudaro *Santa Casa* direktorius, būtinai užtikrinantis jai vadovavimą, ir du bendru Darbo ir solidarumo ministro ir Sveikatos apsaugos ministro įsakymu skirti deleguoti administratoriai. Pagal lošimų departamento reglamento 8, 12 ir 16 straipsnius didžiąją konkursų, lošimų ir skundus nagrinėjančios komisijų narių dalį sudaro valstybės valdymo institucijų, tai yra Generalinės finansų inspekcijos ir Lisabonos savivaldybės, atstovai. Skundus nagrinėjančios komisijos pirmininkas, turintis stipresnę balsavimo teisę, yra teisėsaugos pareigūnas, skiriamas Teisingumo ministro įsakymu. Du iš trijų šios komisijos narių skiria atitinkamai generalinis finansų inspektorius ir Lisabonos meras (prefektas), o trečią komisijos narį skiria *Santa Casa* direktorius.
- 19 Lošimų departamentas gavo administracinės valdžios įgaliojimus pradėti ir vykdyti pažeidimų, susijusių su neteisėtu azartinių lošimų organizavimu, kuris išimtinai patikėtas *Santa Casa*, nustatymo ir atsakomybės už juos skyrimo procedūras. Dekretu įstatymu Nr. 282/2003 šio departamento vadovybei, be kita ko, suteikti administraciniai įgaliojimai skirti šio Dekreto įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje numatytas baudas.

Pagrindinės bylos ir prejudicinis klausimas

- 20 *Bwin* yra lošimų *on-line* įmonė su buveine Gibraltare. Ji siūlo azartinius lošimus interneto svetainėje.
- 21 *Bwin* Portugalijoje neturi padalinių. Jos serveriai, naudojami paslaugoms internetu, yra Gibraltare ir Austrijoje. Vartotojai tiesiogiai lažinasi *Bwin* interneto svetainėje arba naudodami kitas tiesioginio bendravimo priemones. Pinigai šioje svetainėje paprastai statomi naudojant banko korteles, taip pat kitas elektronines mokėjimo priemones. Galimi laimėjimai įrašomi į *Bwin* specialiai lošėjui atidarytos lažybų sąskaitos kreditą. Lošėjas gali iš šių pinigų lošti arba paprašyti pervesti juos į savo banko sąskaitą.
- 22 *Bwin* siūlo didelį azartinių lošimų *on-line* pasirinkimą, kaip antai sporto lažybas, kazino lošimus, pavyzdžiui, ruletę ir pokerį, taip pat *Santa Casa* organizuojamam *Totoloto* analogiškus lošimus, kurių esmė – skaičių traukimas.
- 23 Siūlomose sporto lažybose lažinamasi dėl futbolo susitikimų ir kitų sporto varžybų. Lažintis galima dėl įvairių Portugalijos čempionato futbolo rungtynių rezultatų (pergalė, lygiosios ar pralaimėjimas), analogiškų lošimams *Totobola* ir *Totogolo*, kuriuos organizuoti pavesta *Santa Casa*. *Bwin* taip pat siūlo *on-line* sporto lažybas realiu laiku, kurių kintamieji koeficientai vykstant sporto renginiui, dėl kurio lažinamasi, nuolat keičiasi. *Bwin* interneto svetainėje realiu laiku rodoma informacija, kaip antai rungtynių rezultatas, sužaistas laikas, parodytos geltonos ir raudonos kortelės ir kt., sudaro sąlygas lošėjams interaktyviai lažintis, kol vyksta sporto renginys.

24 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad *Liga* yra privatinės teisės reglamentuojamas juridinis asmuo, pelno nesiekianti asociacija, kuriai priklauso visi profesionalaus futbolo varžybose Portugalijoje dalyvaujantys klubai. Ji, be kita ko, organizuoja pirmosios nacionalinės lygos futbolo varžybas ir turi teisę gauti iš organizuojamų varžybų komercinės naudos.

25 *Liga* ir *Bwin* Teisingumo Teismui pateiktose pastabose nurodė, kad pagal 2005 m. rugpjūčio 18 d. rėmimo sutartį, sudarytą keturiems sezonams nuo 2005–2006 metų, *Bwin* tampa pagrindine pirmosios Portugalijos futbolo lygos rėmėja. Pagal šios sutarties nuostatas pirmoji lyga, buvusi *Super Liga*, pakeitė pavadinimą tam, kad iš pradžių būtų vadinama *Liga betandwin.com*, o vėliau – *Bwin Liga*. Be to, *Bwin* logotipai buvo nurodyti ant žaidėjų aprangos ir pirmosios lygos klubų stadionuose. *Liga* interneto svetainėje buvo nurodyta *Bwin* interneto svetainė ir pateikta nuoroda į ją, sudarant galimybes Portugalijos ir kitų valstybių vartotojams naudotis jiems siūlomomis azartinių lošimų paslaugomis.

26 *Santa Casa* lošimų departamentas, įgyvendindamas Dekretu įstatymu Nr. 282/2003 suteiktą kompetenciją, priėmė sprendimus skirti 75 000 EUR baudą *Liga* ir 74 500 EUR *Bwin* už to pateis Dekreto įstatymo 11 straipsnio 1 dalies a ir b punktuose numatytus administracinius pažeidimus. Šios sumos atitinka *Liga* ir *Bwin* skirtų dviejų baudų atitinkamai už tai, kad jos internetu rėmė, organizavo ir vykdė socialinius ar jiems analogiškus lošimus, kurių organizavimo teisė suteikta *Santa Casa*, ir už tai, kad reklamavo šiuos lošimus, sumą, gautą teisiškai sudėjus šias baudas.

27 *Liga* ir *Bwin* prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme pareiškė ieškinius dėl minėtų sprendimų panaikinimo, be kita ko, nurodydamos teisės normas ir Bendrijos teismų praktiką šiuo klausimu.

28 Tokiomis aplinkybėmis *Tribunal de Pequena Instância Criminal do Porto* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„(Ar) *Santa Casa* suteikta išimtinė teisė yra laisvės teikti paslaugas kliūtis, pažeidžianti laisvės teikti paslaugas, įsisteigimo laisvės ir mokėjimų laivės principus, įtvirtintus atitinkamai EB sutarties 49, 43 ir 56 straipsniuose, tiek, kiek ji paveikia (*Bwin*), tai yra kitoje valstybėje narėje įsteigtą paslaugų teikėją, kuris ten teisėtai teikia analogiškas paslaugas, tačiau nėra įsisteigęs Portugalijoje(?)“

(Ar) Bendrijos teisė ir būtent minėti principai draudžia pagrindinėje byloje nagrinėjamas nacionalinės teisės nuostatas, pagal kurias, pirma, vienam subjektui suteikiama išimtinė teisė vykdyti loterijas ir lažybas ir, antra, ši teisė taikoma „visoje nacionalinėje teritorijoje, įskaitant <...> internetą“(?)“

Dėl prašymo atnaujinti žodinę proceso dalį

29 2008 m. spalio 30 d. Teisingumo Teismo kanceliarijai pateiktu dokumentu *Bwin* paprašė Teismo priimti nutartį dėl žodinės proceso dalies atnaujinimo pagal Procedūros reglamento 61 straipsnį.

30 Taikant minėtą nuostatą dėl šio prašymo buvo išklaustas generalinis advokatas.

31 Teisingumo Teismas gali savo nuožiūra, generalinio advokato siūlymu arba šalių prašymu priimti nutartį atnaujinti žodinę proceso dalį pagal Procedūros reglamento 61 straipsnį, jeigu mano, kad nepakanka informacijos arba kad byla turi būti nagrinėjama remiantis argumentu, dėl kurio šalys nepareiškė savo nuomonių (žr., be kita ko, 2008 m. liepos 26 d. Sprendimo *Burda*, C-284/06, Rink. p. I-4571, 37 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

32 Tačiau Teisingumo Teismo statusas ir Procedūros reglamentas nenumato šalims galimybės pateikti atsiliepinimus į generalinio advokato išvadą.

33 Savo prašyme *Bwin* iš esmės tik komentuoja generalinio advokato išvadą, be kita ko, pabrėždama, kad tam tikrais faktiniais klausimais jis remiasi *Santa Casa* ir Portugalijos vyriausybės pateiktomis pastabomis ir neatsižvelgia į jos ir *Liga* argumentus, nurodytus ginčijant šiuos klausimus, arba pažymi, jog jie ginčijami.

34 Teisingumo Teismas mano, kad turi visą reikalingą informaciją tam, kad atsakytų į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo klausimus ir kad bylos nereikia spręsti remiantis argumentu, kuris nebuvo šalių ginčo dalykas.

35 Todėl nereikia atnaujinti žodinės proceso dalies.

Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinum

- 36 Teisingumo Teismui pateiktose pastabose Italijos vyriausybė ginčija prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą, motyvuodama tuo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo Teisingumo Teismo nuspręsti, ar nacionalinės teisės nuostata yra suderinama su Bendrijos teise.
- 37 Šiuo klausimu primintina, kad EB 234 straipsniu įtvirtinta bendradarbiavimo sistema pagrįsta griežtu nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo kompetencijos atskyrimu. Pagal šiame straipsnyje numatytą procedūrą nacionalines nuostatas turi aiškinti nacionaliniai teismai, o ne Teisingumo Teismas ir pastarajam nepriklauso spręsti, ar vidaus teisės normos suderinamos su Bendrijos teisės nuostatomis. Tačiau Teisingumo Teismas gali pateikti nacionaliniam teismui visapusišką Bendrijos teisės išaiškinimą, kuris leistų įvertinti vidaus teisės normų suderinamumą su Bendrijos teise (2007 m. kovo 6 d. Sprendimo *Placanica ir kt.*, C-338/04, C-359/04 ir C-360/04, Rink. p. I-1891, 36 punktas).
- 38 Darytina išvada, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neprašo Teisingumo Teismo nuspręsti, ar azartinius lošimus Portugalijoje reglamentuojantis specialus teisės aktas yra suderinamas su Bendrijos teise, jis tik kelia klausimą dėl šio akto atskirų bendrai apibrėžtų dalių, būtent dėl draudimo visiems paslaugų teikėjams, išskyrus *Santa Casa*, įskaitant kitose valstybėse narėse įsteigtus teikėjus, siūlyti Portugalijoje azartinius ar jiems analogiškus lošimus, kuriuos organizuoti gali tik šis ūkio subjektas. Toks prašymas priimtinas.
- 39 Italijos ir Nyderlandų vyriausybės bei Europos Bendrijų Komisija abejoja dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinum, motyvuodamos tuo, kad jame nėra pakankamai informacijos apie pagrindinėje byloje taikomo Portugalijos teisės akto turinį ir tikslus.

40 Dėl informacijos, kuri turi būti pateikta Teisingumo Teismui bylose dėl prejudicinio sprendimo, reikia priminti, kad ši informacija ne tik turi leisti Teisingumo Teismui pateikti tinkamus atsakymus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, tačiau taip pat suteikti valstybių narių vyriausybėms bei kitoms suinteresuotosioms šalims galimybę pateikti savo pastabas pagal Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnį. Iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, jog būtina, pirma, kad nacionalinis teismas apibrėžtų faktines ir teisines aplinkybes, kuriomis kyla jo užduodami klausimai, arba bent paaiškintų faktines prielaidas, kuriomis šie klausimai paremti. Antra, sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą turi būti nurodytos tikslios priežastys, dėl kurių nacionalinis teismas kelia Bendrijos teisės aiškinimo klausimus ir mano esant būtina Teisingumo Teismui juos pateikti. Atsižvelgiant į tai, būtina, kad nacionalinis teismas pateiktų minimalius paaiškinimus dėl prašomų išaiškinti Bendrijos teisės nuostatų pasirinkimo priežasčių ir ryšio, kuris, jo manymu, egzistuoja tarp šių nuostatų ir pagrindinėje byloje taikomų nacionalinės teisės aktų (žr. minėto sprendimo *Placanica ir kt.* 34 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

41 Šiuo atžvilgiu valstybių narių vyriausybių ir kitų suinteresuotųjų šalių pastabų tikslumas ar net naudingumas, taip pat Teisingumo Teismo atsakymas iš tikrųjų gali priklausyti nuo informacijos apie pagrindinėje byloje taikomo nacionalinės teisės akto turinį ir tikslus išsamumo. Tačiau atsižvelgiant į nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo kompetencijos atskirimą negalima reikalauti, kad prieš kreipdamasis į Teisingumo Teismą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, įgyvendindamas savo teisminius įgaliojimus, nustatytų visas faktines aplinkybes ir atliktų teisinį vertinimą. Iš tikrųjų tam, kad valstybės narės galėtų pateikti savo pastabas pagal Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnį ir veiksmingai dalyvauti šio teismo procedūroje, pakanka, kad iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą būtų aiškus pagrindinės bylos dalykas bei pagrindinis poveikis Bendrijos teisės sistemai.

42 Pagrindinėje byloje sprendimas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą tenkina šiuos reikalavimus. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas apibrėžė faktines ir teisines aplinkybes, kuriomis kyla Teisingumo Teismui užduodamas klausimas. Kadangi minėtame sprendime nenustatyti Portugalijos teisės akto dėl azartinių lošimų tikslai, Teisingumo Teismas turės atsakyti į pateiktą klausimą, visų pirma atsižvelgdamas į šalių pagrindinėje byloje ir Portugalijos vyriausybės Teisingumo

Teisme nurodytus tikslus. Todėl šiomis aplinkybėmis jis mano, kad turi visą informaciją, kuri būtina siekiant atsakyti į šį klausimą.

43 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, prašymą priimti prejudicinį sprendimą reikia laikyti priimtiniu.

Dėl prejudicinio klausimo

44 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo iš esmės prašo išaiškinti EB 43, EB 49 ir EB 56 straipsnius.

Dėl EB 43 ir EB 56 straipsnių taikymo

45 Kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimas susijęs ne tik su EB 49 straipsniu, bet ir su EB 43 ir EB 56 straipsniais, visų pirma reikia pažymėti, jog iš bylos medžiagos neatrodo, kad pastarieji du straipsniai taikytini pagrindinėje byloje.

46 Dėl EB 43 straipsnio taikymo nustatyta, kad *Bwin* vykdo veiklą Portugalijoje tik internetu, nesinaudodama Portugalijos teritorijoje esančių tarpininkų paslaugomis ir atitinkamai neįsteigdama Portugalijoje pagrindinės arba antrinės įmonės. Be to, iš bylos medžiagos nematyti, kad *Bwin* ketintų įsisteigti Portugalijoje. Todėl niekas neleidžia manyti, kad Sutarties nuostatos dėl įsisteigimo laisvės galėtų būti taikomos pagrindinėje byloje.

47 Dėl EB 56 straipsnio taikymo konstatuotina, jog tai, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės nuostatos gali riboti laisvą kapitalo judėjimą ir mokėjimų laisvę, yra tik neišvengiama galimo laisvės teikti paslaugas apribojimo pasekmė. Tačiau kadangi nacionalinė priemonė vienu metu susijusi su keliomis pagrindinėmis laisvėmis, Teisingumo Teismas ją iš esmės vertina tik vienos iš šių laisvių atžvilgiu, jei paaiškėja, kad bylos aplinkybėmis kitos laisvės iš tikrųjų yra papildomos pirmosios atžvilgiu ir gali būti su ja susietos (šiuo klausimu žr. 2006 m. spalio 3 d. Sprendimo *Fidium Finanz*, C-452/04, Rink. p. I-9521, 34 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

48 Šiomis aplinkybėmis į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą reikia atsakyti tik EB 49 straipsnio atžvilgiu.

Dėl prejudicinio klausimo esmės

49 Pagrindinėje byloje nagrinėjamas tam tikrų azartinių lošimų pardavimas Portugalijoje naudojantis elektroninėmis priemonėmis, t. y. internetu. *Bwin*, privatus kitoje valstybėje narėje įsteigtas ūkio subjektas, siūlo Portugalijoje azartinius lošimus tik internetu, o administraciniais pažeidimais pagal Dekreto įstatymo Nr. 282/2003 11 straipsnio 1 dalies a ir b punktus, kuriais pagrindinėje byloje kaltinamos *Liga* ir *Bwin*, laikomi tik veiksmai, susiję su elektroniniu būdu organizuojamais lošimais.

50 Todėl manytina, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar valstybės narės teisės aktas, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuriuo tokiems ūkio subjektams kaip *Bwin*, įsteigtiems kitose valstybėse narėse, kur jie teisėtai teikia analogiškas paslaugas, draudžiama minėtos valstybės narės teritorijoje internetu siūlyti azartinius lošimus, prieštarauja EB 49 straipsniui.

Dėl laisvės teikti paslaugas apribojimų buvimo

- 51 Pagal EB 49 straipsnį reikalaujama panaikinti bet kokius laisvės teikti paslaugas apribojimus – net vienodai taikomus ir nacionaliniams, ir kitų valstybių narių paslaugų teikėjams – jeigu jie gali užkirsti kelią, trukdyti ar padaryti mažiau patrauklią kitoje valstybėje narėje, kur jis teisėtai teikia analogiškas paslaugas, įsteigto paslaugų teikėjo veiklą (šiuo klausimu žr. 1991 m. liepos 25 d. Sprendimo *Säger*, C-76/90, Rink. p. I-4221, 12 punktą ir 2000 m. spalio 3 d. Sprendimo *Corsten*, C-58/98, Rink. p. I-7919, 33 punktą). Be to, laisve teikti paslaugas naudojasi ir paslaugų teikėjas, ir jų gavėjas (šiuo klausimu žr. 1984 m. sausio 31 d. Sprendimo *Luisi ir Carbone*, 286/82 ir 26/83, Rink. p. 377, 16 punktą).
- 52 Nustatyta, kad valstybės narės teisės aktas, draudžiantis kitoje valstybėje narėje įsteigtam paslaugų teikėjui, kaip antai *Bwin*, minėtos valstybės narės teritorijoje internetu siūlyti paslaugas, yra EB 49 straipsnyje garantuotos laisvės teikti paslaugas apribojimas (šiuo klausimu žr. 2003 m. lapkričio 6 d. Sprendimo *Gambelli ir kt.*, C-243/01, Rink. p. I-13031, 54 punktą).
- 53 Be to, tokiu teisės aktu apribojama atitinkamos valstybės narės rezidentų laisvė internetu užsisakyti kitoje valstybėje narėje siūlomų paslaugų.
- 54 Todėl darytina išvada, kaip tai aiškiai pripažįsta ir Portugalijos vyriausybė, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamu teisės aktu apribojama EB 49 straipsniu garantuota laisvė teikti paslaugas.

Dėl laisvės teikti paslaugas apribojimo pateisinimo

- 55 Reikia išnagrinėti, kiek pagrindinėje byloje nagrinėjama nacionalinė priemonė gali būti leidžiama remiantis EB 45 ir 46 straipsniuose, taikomuose šiai sričiai pagal EB 55 straipsnį, aiškiai numatytais nukrypti leidžiančiomis nuostatomis arba pateisinama privalomojo bendrojo intereso pagrindais pagal Teisingumo Teismo praktiką.
- 56 Pagal EB 46 straipsnio 1 dalį leidžiami apribojimai, kurie yra pateisinami viešosios tvarkos, visuomenės saugumo arba visuomenės sveikatos apsaugos sumetimais. Be to, Teisingumo Teismo praktikoje apibrėžti tam tikri privalomieji bendrojo intereso pagrindai, tarp kurių yra vartotojų apsauga, su lošimu susijusių sukčiavimo ir piliečių skatinimo pernelyg išlaidauti prevencija bei bendra socialinės tvarkos pažeidimų prevencija (žr. minėto sprendimo *Placanica ir kt.* 46 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 57 Šiomis aplinkybėmis pastebėtina bei, kaip nurodė daugelis Teisingumo Teisme pastabas pateikusių valstybių narių, kad azartinių lošimų reglamentavimas – tai viena iš sričių, kuriose valstybės narės turi savų moralės, religijos ar kultūros ypatumų. Kadangi nėra suderintų Bendrijos nuostatų, kiekviena valstybė narė, remdamasi savo vertybėmis, turi šiose srityse įvertinti, kokiais reikalavimais reikia apsaugoti atitinkamus interesus (žr., be kita ko, 1979 m. gruodžio 14 d. Sprendimo *Henn ir Darby*, 34/79, Rink. p. 3795, 15 punktą; 1994 m. kovo 24 d. Sprendimo *Schindler*, C-275/92, Rink. p. I-1039, 32 punktą; 2001 m. lapkričio 20 d. Sprendimo *Jany ir kt.*, C-268/99, Rink. p. I-8615, 56 ir 60 punktus bei minėto sprendimo *Placanica ir kt.* 47 punktą).
- 58 Vien ta aplinkybė, jog valstybė narė pasirinko kitokią apsaugos sistemą nei kita valstybė narė, neturi turėti poveikio atitinkamu klausimu priimtų nuostatų būtinumo ir proporcingumo vertinimui. Jos turi būti vertinamos atsižvelgiant tik į atitinkamos valstybės narės kompetentingų valdžios institucijų siekiamus tikslus ir jų siekiamą užtikrinti apsaugos lygį (1999 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Läärä ir kt.*, C-124/97, Rink. p. I-6067, 36 punktą ir 1999 m. spalio 21 d. Sprendimo *Zenatti*, C-67/98, Rink. p. I-7289, 34 punktą).

- 59 Valstybės narės gali nekliudomos nustatyti savo politikos azartinių lošimų srityje tikslus ir, jei reikia, tiksliai apibrėžti siektiną apsaugos lygį. Tačiau apribojimai, kuriuos jos nustato, vis dėlto turi atitikti Teisingumo Teismo praktikoje nustatytus proporcingumo reikalavimus (minėto sprendimo *Placanica ir kt.* 48 punktas).
- 60 Vadinas, šioje byloje reikia nustatyti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamu nacionalinės teisės aktu nustatytu apribojimu internetu siūlyti azartinius lošimus galima įgyvendinti atitinkamos valstybės narės nurodytą tikslą arba tikslus ir ar jis neviršija to, kas būtina jiems pasiekti. Bet kuriuo atveju šie apribojimai turi būti taikomi nediskriminuojant (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *Placanica ir kt.* 49 punktą).
- 61 Šiuo klausimu primintina, kad nacionalinės teisės aktai gali garantuoti nurodyto tikslo įgyvendinimą, tik jeigu jais iš tikrųjų nuosekliai ir sistemiškai siekiama šio tikslo (2009 m. kovo 10 d. Sprendimo *Hartlauer, C-169/07*, Rink. p. I-1721, 55 punktas).
- 62 Portugalijos vyriausybės ir *Santa Casa* nuomone, pagrindinis nacionalinio akto siekiamas tikslas – kova su nusikalstamumu bei lošėjų apsauga nuo ūkio subjektų sukčiavimo.
- 63 Šiuo klausimu pažymėtina, kad kova su nusikalstamumu gali būti laikoma privalomu bendrojo intereso pagrindu, galinčiu pateisinti apribojimus, nustatytus azartinių lošimų sektoriuje teikiantiems paslaugas ūkio subjektams. Iš tikrųjų šie lošimai susiję su dideliu nusikaltimų ir sukčiavimo pavojumi, turint omenyje surenkamų sumų ir lošėjų galimų laimėjimų dydį.

- 64 Be to, Teisingumo Teismas pripažino, kad išimtiniais atvejais išduodamo riboto lošimų veiklos leidimo privalumas tas, jog lošimai tampa lengviau kontroliuojami bei užkertamas kelias sukčiavimams ir nusikaltimams (žr. minėto sprendimo *Läärä ir kt.* 37 punktą ir minėto sprendimo *Zenatti* 35 punktą).
- 65 Portugalijos vyriausybė nurodo, kad išimtinės teisės organizuoti azartinius lošimus suteikus *Santa Casa* galima užtikrinti kontroliuojamos ir patikimos sistemos veikimą. Pirma, tai, kad *Santa Casa* ilgai egzistuoja, tai yra daugiau kaip penkis šimtmečius, įrodo šios įstaigos patikimumą. Antra, ši vyriausybė pabrėžia, kad *Santa Casa* veikia labai priklausydamas nuo jos. Azartinių lošimų teisinis reglamentavimas, *Santa Casa* įstatai ir vyriausybės dalyvavimas skiriant jo administracijos narius leidžia valstybei vykdyti veiksmingą *Santa Casa* priežiūrą. Šis teisės aktais ir įstatais pagrįstas režimas pakankamai garantuoja valstybei, kad laikomasi teisės normų, skirtų užtikrinti *Santa Casa* organizuojamų azartinių lošimų sąžiningumą
- 66 Šiuo klausimu iš šio sprendimo 12–19 punktuose nurodytų nacionalinės teisės aktų matyti, kad *Santa Casa* struktūrai ir veiklai nustatyti reikalavimai susiję su viešuoju interesu. *Santa Casa* lošimų departamentui suteikti administracinės valdžios įgaliojimai pradėti ir vykdyti pažeidimų, susijusių su neteisėtu azartinių lošimų organizavimu, kurio išimtinės teisės priklauso *Santa Casa*, nustatymo ir atsakomybės už juos skyrimo procedūras.
- 67 Šiuo atžvilgiu reikia pripažinti, kad išimtinių teisių internetu organizuoti azartinius lošimus suteikimas vienam ūkio subjektui, kaip antai *Santa Casa*, kurį atidžiai kontroliuoja valdžios institucijos, gali tokiomis, kaip antai pagrindinėje byloje, aplinkybėmis padaryti šių lošimų organizavimą labiau kontroliuojamą ir apsaugoti vartotojus nuo ūkio subjektų sukčiavimų.
- 68 Dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos tvarkos būtinumo Portugalijos vyriausybė nurodo, kad valstybės narės valdžios institucijos neturi tokių pačių galimybių

kontroliuoti internetu paslaugas siūlančių ūkio subjektų, kurių buveinė ne nacionalinėje teritorijoje, kokias jos turi tokio, koks yra *Santa Casa*, ūkio subjekto atžvilgiu.

- 69 Šiuo klausimu pažymėtina, kad internetu siūlomų azartinių lošimų sektorius nėra suderintas Bendrijos lygmeniu. Taigi valstybė narė gali nuspręsti, jog vien aplinkybė, kad ūkio subjektas, kaip antai *Bwin*, teisėtai internetu siūlo šio sektoriaus paslaugas kitoje valstybėje narėje, kurioje yra įsteigtas ir kur iš esmės jam jau taikomi teisės aktais nustatyti reikalavimai, o jo veiklą kontroliuoja šios valstybės kompetentingos valdžios institucijos, negali būti laikoma pakankama nacionalinių vartotojų apsaugos nuo sukčiavimų ir nusikaltimų pavojaus garantija, turint omenyje sunkumus, su kuriais šiomis aplinkybėmis gali susidurti įsisteigimo valstybės narės valdžios institucijos, vertindamos ūkio subjektų profesines savybes ir sąžiningumą.
- 70 Dėl to, kad vartotojas ir ūkio subjektas tiesiogiai nebendruoja, azartiniam lošimams internetu būdingas kitokio pobūdžio ir didesnis pavojus, palyginti su tradicinėmis tokių lošimų rinkomis, turint omenyje galimus ūkio subjektų sukčiavimus, nukreiptus prieš vartotojus.
- 71 Be to, negalima atmesti galimybes, kad ūkio subjektas, remiantis tam tikras sporto varžybas, dėl kurių jis organizuoja lažybas, bei kai kurias šiose varžybose dalyvaujančias komandas, gali tiesiogiai ar netiesiogiai daryti poveikį šių varžybų rezultatui ir taip didinti savo pelną.
- 72 Iš šių samprotavimų matyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas apribojimas atsižvelgiant į ypatumus, susijusius su azartinių lošimų siūlymu internetu, gali būti laikomas pateisinamu kovos su sukčiavimu ir nusikalstamumu tikslais.

73 Todėl į pateiktą klausimą reikia atsakyti, jog EB 49 straipsnis nedraudžia valstybės narės teisės akto, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuriuo tokiems ūkio subjektams, koks yra *Bwin*, įsteigtiems kitose valstybėse narėse, kur jie teisėtai teikia analogiškas paslaugas, draudžiama minėtos valstybės narės teritorijoje internetu siūlyti azartinius lošimus.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

74 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusiai teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teisme, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

EB 49 straipsnis nedraudžia valstybės narės teisės akto, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuriuo tokiems ūkio subjektams, koks yra *Bwin*, įsteigtiems kitose valstybėse narėse, kur jie teisėtai teikia analogiškas paslaugas, draudžiama minėtos valstybės narės teritorijoje internetu siūlyti azartinius lošimus.

Parašai.